

Summary

The article deals with the analysis of the main concepts of Japanese postmodern culture and represents its major paradox: analogies in language, aesthetics and literature that can be found in premodern (Edo) and postmodern (contemporary) Japan. The work also focuses on literary theories that influenced the development of contemporary Japanese literature.

Keywords: postmodernism, irony, modern Japanese literature, globalization, unification, Edo culture.

УДК 821.161.2

Тимошенко Т.С.,
аспірант,
Харківський національний
університет ім. В.Н. Каразіна

“КИЇВСЬКИЙ” ТЕКСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОМАНУ В. ДОМОНТОВИЧА “ДІВЧИНА З ВЕДМЕДИКОМ”

У вітчизняній історії становлення й розвитку модернізму в мистецтві творча спадщина В. Домонтовича посідає особливе місце. Художні тексти письменника досить часто, особливо в останнє десятиліття, ставали об'єктами літературознавчих досліджень вітчизняних науковців. Аналізу піддавалися творче світосприйняття прозаїка в контексті експериментальної естетики першої третини ХХ століття (В. Агеєва, С. Павличко, Р. Горбик); жанрова специфіка (О. Боярчук, Т. Белімова), інтертекстуальність (Н. Мішеніна, Ю. Рибалко) та екзистенційна проблематика текстів (І. Васишин). Об'єктом дослідження філологічних наукових студій виступає велика проза В. Домонтовича, зокрема, роман “Дівчина з ведмедиком”.

Глибокий філософський підтекст твору та “зашифроване” у ньому екзистенціальне світобачення письменника дають підстави розглядати роман “Дівчина з ведмедиком” як зразок української модерністської прози 20–30-х років ХХ століття в нерозривній єдності із загальносвітовими, зокрема європейськими мистецькими тенденціями. В. Домонтович, будуючи “текст у тексті”, активно використовує прийом “перерозподілу меж між сферами реального та нереального, що реалізується шляхом привнесення “чужого слова”, матеріалізованого алюзіями, ремінісценціями та цитатами” [11, 9]. Побудований на осі перетину традицій і новаторства, твір засвідчив схильність автора до експериментаторства як до головного чинника оновлення літератури.

Авангардними (у вузькому сенсі) щодо змістово-формотворчих особливостей тексту можна вважати свідомий відхід автора від принципів канонізованого на той час виробничого роману, інтелектуалізацію оповіді, феміністичний дискурс, формування нового типу персонажу, котрий не піддається аналізу з позиції суто позитивного/негативного начала. Суперечки щодо стильової приналежності прози письменника тривають і досі. Думки дослідників розходяться у визначеннях, але можна виокремити декілька, на нашу думку, найбільш обґрунтованих. Свого часу

В. Державин [6], а пізніше й Ю. Шерех-Шевельов [14] твори В. Домонтовича класифікували як яскравий зразок неокласичного письма. Поміrkованим новатором і європеїстом – за усвідомлення потреби використання надбань західноєвропейського мистецтва у вітчизняній літературі – називав його М. Тарнавський [10]. У сучасних наукових працях, зокрема О. Черненко [13], прозові тексти автора віднесено до експресіоністичного стилю. Ознаки експресіонізму спостерігає також і М. Гірняк, але констатує недоцільність будь-яких спроб обмеження авторського мислення "в конкретну схему одного "ізму"" [5, 10].

Ми ж, у свою чергу, розглядаємо творчість В. Домонтовича як модерністську, з елементами експерименту в царині форми та змісту, з глибоким філософським підтекстом. Його звернення до урбаністичної тематики також трактується як "ще один із прояв дискурсу модернізму" [3, 13]. Однак, сучасний стан літературознавчих досліджень характеризується недостатньою увагою до міських мотивів прози письменника. Тому **метою** нашої статті буде виявити особливості авторського відтворення "київського" тексту в інтелектуальному романі "Дівчина з ведмедиком" в контексті становлення нової української прози 20–30-х років ХХ століття.

Герої твору "Дівчина з ведмедиком" – діти великого міста, освічені, складні, з внутрішніми протиріччями та загостреними екзистенційними шуканнями. Міська архітектура та бурхливе культурне життя пореволюційної доби в романі не просто декорації сюжету, вони несуть окреме смислове навантаження, увиразнюють розповідь і надають їй реальності. Дія відбувається в Києві, але для В. Домонтовича він не просто "позаштатна", "заперечена" столиця; міський текст у письменника приховує імперативну складову, адже орієнтує героїв на адаптацію та пошуки компромісу між індивідуальними інтенціями та конкретно-історичними умовами існування.

Урбаністичний простір в романі важко однозначно схарактеризувати як ворожий до людини. Так, він демонструє відокремленість мешканця від природи, але ж демонструє і свою штучність як "рукотворного" середовища. Більше того, тогочасний мешканець міста – і українська проза першої третини ХХ століття це доводить – виявив себе як повноправного Творця через майстерне формування "власної природи", особистого микро- (кімната, квартира тощо) та макрокосмосу (ширше – архітектоники міста). На нашу думку, така авторська позиція активізує мотив антифізису (чи не найголовніший мотив творчості футуристів) – категорію Природи замінено категорією Міста. Ідеологія правлячої партії з настановами на індустріалізацію та машинізацію якраз і продукувала важливість такої підміни трактуючи її як результат соціально-економічних "революцій" 20–30-х років минулого століття.

Так само і культура, зародження та розвиток якої відбуваються в місті, трактується як "антифізис", адже несе в собі (як самоціль) заперечення Божественного природнього начала. І самі герої роману В. Домонтовича все рідше усвідомлюють себе "в полоні" пейзажів довколишньої природи, але частіше характеризують себе як рабів машин і науково-технічного прогресу.

Дуалістична сутність Києва знайшла свою інтерпретацію і в романі “Дівчина з ведмедиком”. Проте було б несправедливим твердити, що місто заперечує Природу. Герой твору – інженер-хімік, раціоналіст Іполіт Миколайович Варецький викладав у школі та мешкав у маленькій, темній кімнаті на околиці міста. “Лікуючись” від уявних химер кохання, він провів ціле літо зі своєї знайомою Марією Іванівною. Їхні стосунки були позбавлені романтичного пафосу і радше скидалися на взаємну підтримку двох дуже самотніх, пригнічених вагою злиденного побуту людей. *“Вдвох тепліше, – мотивує своє небажання вертатися дощового вечора від Марії Іванівни у своє помешкання – й печерний світ не здається таким пустинним”* [7, 59]. Рятуючись від літньої спеки (й від болісного самоаналізу), Варецький кожного дня в компанії Марії Іванівни їздив на Дніпро, реалізуючи агітаційних заклик *“дайош сонце й повітря”*: на Трухановому острові він – людина науки, адепт сили розуму – добровільно віддавався чарам дніпровських краєвидів.

Тут на березі річки зупинявся час (*“Зберігаючи відбиток тіла в піску з учорашнього дня, залишилася ямка, що в ній лежала Маруся. Купу піску, яку я вчора нагортав на себе, тільки трохи розвіяв вітер”* [7, 67]), зникали біль та важкі думки (*“Самота, тиша, сонце, пісок, кущі верболозу. Можна годинами, не поворухнувшись, лежати на піску й дивитись у блакить неба. Зір зникне в безмежності. В безкрайї блакитній безмежності згубиться час, свідомість, “я”, усе, що було, є й буде”* [7, 67]), відчуття гармонії опановувало розум та души героїв, а “благословенний мир і тиша” заколихували гіркоту невідворотного прощання (*“Гірка остання ніжність кохання, коли обидва, він і вона, усвідомили неминучість розлуки й тепер допивають недопите в коханні. <...> Ми не говорили за розлуку, але для мене й для Мар’ї Іванівни ясно, що ці зустрічі – востаннє і що це літо вже ніколи не повториться вдруге”* [7, 68]). Як бачимо, поданий пейзаж не викликає відчуття ворожості між Природою та Містом чи взаємозаперечення. Ці два простори, здається, співіснують паралельно, але кожен з них яскраво відрізняється від іншого (з-поміж очевидних ознак) характером впливу на внутрішній світ людини. І далі за текстом ця різниця набуває особливої гостроти: Варецький на пляжі – спокійний, зачарований *“солодкою млосною знемогою сонця”*, в місті ж він заклопотаний важливими справами на заводі, виснажений морально роздумами про химерність свого почуття до Зини.

Краєвид дніпровських островів чи не єдиний “нерукотворний” ландшафт у В. Домонтовича, здебільшого тлом розгортання подій є міські топоси. Але “Дівчина з ведмедиком” – твір філософський, а значить образи й деталі у ньому неоднозначні й “приховують” глибинні семантичні коди. Так, наприклад, вказівки на реальні вулиці, кав’ярні тощо, окрім функцій декорацій та уточнення сюжетних епізодів, складаються у своєрідну карту бурхливого мистецького життя Києва. Як слушно зауважує В. Агеєва у монографії “Поетика парадокса: Інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича”, письменник “представляє Київ як столичне богемне місто, між Володимирською, Прорізною, Інститутською, та Липками він волів би бачити такий собі квартал чи простір, де його персонажі, люди, так чи інакше

пов'язані з літературою, театром, малярством, мають улюблені місця зустрічей” [2, 213]. Слід зазначити, що саме цей простір – стародавній і сакральний – революційні зрушення початку ХХ століття наповнили семантикою дисгармонії та абсурдності, заснованими на гострому конфлікті світоглядів та ціннісних орієнтирів його мешканців. Як бачимо з тексту твору, “у Домонтовичевій прозі загалом небагато пейзажів, до того ж вони переважно індустріальні, технократичні і демонструють не так гармонію людини з природою, як конфлікт, розокремленість, протистояння” [2, 221].

Міський текст “виписаний” кав'ярнями, кінотеатрами, магазинами; він цілком реальний, іноді іронічний у своїй буденності. На карті Києва як центру мистецтва героями відмічено справжні місця для гурманів, зокрема кондитерські, про якість товарів у яких смілива й екстравагантна Зина веде полеміку з самим Рильським: “Максим Рильський дарма запевняє в своїй поемі, що тістечка “найкращі” у “Маркіза”. Окрім Фрудзинського, ще можна брати тістечка у “Валентина”” [7, 112].

Блукання містом Варецького так само деталізовані – вулиці, їдальня й інші орієнтири локалізовані у центрі стародавнього міста: він обідав у *Kola Kobiet*, “звіряв годинника на Окрвиконкомі, на телеграфі, на будинку південних залізниць, критуому ринку, хронометрі на Хрещатику біля аптеки, в крамниці коло *Золотих Воріт*, у *Зедника*” [7, 53], “на розі *Золоторітської та Підвальної*” продав за безцінь свої книжки і попрямував до пивної “1-ої *Держброварні Київського харчотресту, К. Шульц*” [7, 53].

Ранкове місто, в передчутті денної спеки, потроху наповнювалося жителями, представниками різних соціальних груп, котрі, в свою чергу, презентували саму ж багатогранність життєдіяльності містян: “<...> *проносяться галасливі хлопчики з вудками й кошиками, що поспішають один перед одним захопити на березі кращі місця; проходять мляві розхристані повії, що йдуть після безсонної ночі висипатись під східцями або ж у кущах на горбах, порослих густою травою. Зрідка збіжить службовець з туго набитим портфелем, заклопотаний і швидкий, у надії викупатись і не спізнитись на початок служби. Пройдуть з книжками студенти *ВИШУ*, він і вона, з солодкою мрією поєднати *Дніпро, сонце, кохання й призначений на післязавтра іспит*” [7, 65]. У романі В. Домонтовича, як бачимо, витворюється повноцінний міський простір першої третини ХХ століття, невід'ємними атрибутами якого, як зазначають дослідники [12], виступають кав'ярні, театри, кінотеатри, вулиці, крамниці, міські сади, парки і повії.*

Як вже зазначалося, Київ у романі “Дівчина з ведмедиком” не просто живе своїми мешканцями, воно активно впливає на них своє архітектурою, зміною сезонів, політичними та суспільними подіями. Початок сезону весняного пробудження природи спричиняв метаморфози і в серцях киян, заклопотаних буденністю: “*жінки проходили, щільно пригортаючись до своїх супутників, і їхній сміх, напружений і схвильований, завмираючи в тіні дерев, переривався звуком поцілунку. Червоний кармін на губах жінок полум'янів червоним полум'ям, запаленим пристрастю чоловіків. Місто марило весняним бредом. В кіосках,*

освітлених електрикою, на розі вулиць, жваво торгували сельтерською й ситром. У повітрі, насиченому бажаннями, вода не зменшувала згаги” [7, 61–62]. Так само і головний герой, опинившись на вечірній вулиці серед закоханих, піддався вітрові змін: “в цій атмосфері бажань я відчув, як у мені прокидається якесь невиразне нове почуття, розбуркуючи глибокі, незнані душевні рухи й настрої, що я досі не давав собі в них звіту” [7, 62]. Варецький, піддавшись маривам весни, спостеріг у собі “перші прояви моєї химерної хвороби” – так навесні чоловік, раціональний до останньої клітинки, впав у душевний розпач і, “охоплений нудьгою по Зині, створивши вигадану ілюзію, маніакальним бродягою блукав по вулицях міста в сподіванні неможливої зустрічі” [7, 63].

Своєрідною заміною розлогих пейзажів природи в романі виступають деталізовані до найменших подробиць описи інтер'єрів помешкань. Наприклад, кімнати Іполіта Миколайовича та Зини. Перша, вчителева, “продимлена вогка печерна”, і різко контрастують із елегантними меблями й прикрасами квартири Тихменєвих. Чистий, світлий та вишуканий, будинок характеризував своїх господарів як людей “рафінованих”, з тонким смаком та абсолютно відірваних від жорстких реалій дійсності. Для Варецького – чоловіка практичного, який безпосередньо на собі відчув усі жахіття нестачі їжі, – було дивним побачити, що “на стільці в залі не стояли лантухи з борошном, на беккерівському роялі не було мішків з картоплею” [7, 33]. Матеріальне благополуччя й достаток не могли не відбитися на світосприйнятті членів родини, адже, як спостеріг вчитель, усі вони були “цілком абстрактні в своїх уявленнях про <...> їжу на завтрашній і про “завтрашній день” взагалі” [7, 34].

Суперечливість доби виявилася і на побутовому рівні, зокрема в житлових та хатніх питаннях. Мотив абсурдності закладений вже у самій історії будинку Тихменєвих: колись він був їхньою власністю, а тепер вони його орендують. Переведена до так званого “колективного, народного” майна, будівля лишилася без конкретного господаря і відтоді стан її – причина частого занепокоєння Мар’ї Семенівни. Дах будинку – і це не випадково – ось-ось провалиться, не витримавши недбалого ставлення нових володарів-більшовиків: його влітку лагодили, але якість ремонту не задовольнила хазяйку. “Хіба то праця, хіба то робота?! У нас тепер все так: з “тяпа да ляпа” “кораб” робиться” [7, 34] – бідкалася дружина Тихменєва. Як бачимо, “критичний” стан покрівлі – це алегорія, і за суто буденними хатніми турботами Мар’ї Семенівни розкривається деструктивний характер тогочасної урбаністичної дійсності.

Конфлікт епох, загострений на рубежі століть, віддзеркалився також у стильовому наповненні київського помешкання Тихменєвих. “Домонтович, – відмічає В. Агеєва – особливо любить зображати предмети мистецтва й декоративні оздоби в інтер'єрах, передавати ефекти освітлення, мінливість барв, фактуру матеріалу” [2, 217]. Свідченням цього є опис вітальні. Ось якою вона постає в очах Іполіта Миколайовича: “Проти мене на підставці з рожевого мармуру високе до стелі в металевій позолоченій рамі дзеркало. <...> світло-

жовтий, до блиску натертий паркет, хрустальні підвіски люстри, <...> позолота багетів, важкі бархатні малинові порт'єри, масивні канали, беккерівський рояль, шафа з порцеляною. <...> імператорських заводів, цінні речі, за які американці з “АРА” й “Дойнта” заплатили б чималі гроші. <...> На горішній полиці прабабушчина бонбоньєрка 20-х років: на бронзових дощечках вирізані королівські білі лілеї, що між ними літають срібні метелики; скринька, обита синім шовком і білим атласом: *Confiseur Fleu. Au pont des Marechaux. Moscou.* В такій бонбоньєрці Чацький возив цукерки Софії й Онегін – Там'яні Греміній. На долшній полиці поставлено українське скло, що одливає райдужним блиском. Анрі де-Реньє любить описувати цей райдужний блиск <...>. Між каміном з зеленого нефриту й кахляною пузатою грубою стоїть фаянсовий тенішівський боярич в червоному кафтані з білим обличчям, синіми очима й темним волоссям. У боярина надто біле обличчя, надто сині очі, надто червоний кафтан. Своїми синіми, спиненими трансцендентними очима він нагадує божевільні очі врубелівських скульптур. Йому негаразд бути в цій залі, де все таке масивне, солідне й комфортабельне” [7, 35–36].

Цей “зайвий” елемент, як помітив Варецький, вносить дисгармонію в загальний стилізований простір кімнати. “Мені затишно й тепло, – оповідає вчитель – і я не хочу дивитися на нього; я одвертаюся, щоб не бачити” [7, 36]. В описі відчувається конфлікт часів і стилів, адже “старозавітну солідність вітальні Тихменєвих порушують предмети нового мистецтва” [1, 9]. Саме з таких абсурдних поєднань речей складається життєвий уклад київських інтелігентів, а ширше – атмосфера тогочасного мистецького Києва.

Головний герой Варецький, людина із доволі невибагливим смаком, далека від розуміння стилів мистецтва, – за власним зізнанням – блискуче розумівся на фізиці й математиці, але “боявся” слів і не належав “до числа тих, що вміють робити їх лагідними й покірними” [7, 113]. Як результат – він “призвичаївся нехтувати словами й ненавидіти книжки” [7, 117]. І тут (вже в котрий раз) відчувається абсурдність життя маленької людини великого міста початку ХХ століття: Варецький, той, хто не любить книжок, “призбирав чималу бібліотеку” і вступив до Товариства друзів книги. “Моє бібліофільство – сповідується Іполіт Миколайович – обернулося у своєрідний культ, але культ по суті атеїстичний, бо я не шанував книжок. Книжка, що її куплено й оправлено в належну оправу, здавалась мені приборканою й переможеною” [7, 119]. У романі В. Домонтовича книга не просто річ, виріб друкарського мистецтва чи витвір фантазії її автора; вона “символізує знання” і виступає прообразом світу [9, 79]. Таким чином, ставлення героя до книжок і його “закоханість” у сухі логічні природничі науки можуть бути потрактовані як прояв неусвідомленого страху перед реальним життям у Києві.

Фатальні наслідки світоглядної кризи мешканців великого міста найбільш яскраво ілюструє життя Зини Тихменєвої. Крім того, ігровий елемент твору, декларований вже самою назвою роману, пов'язаний саме з цією дійовою особою. Освічена, з заможної родини київських інтелігентів, вона – втілення ірреальності,

парадоксальності новосформованого суспільного ладу; вона типовий для модерністської літератури початку ХХ століття образ екзистенціалістської героїні. Зина – жінка нової доби, Нова жінка, “яка виривається з родинної клітки і голосно заявляє про своє право на світогляд, професію, свободу у сексуальному житті” [8, 310]. Але реалії урбаністичного простору виявилися абсолютно несприятливим для духовних поривів прекрасної статі. Крах ілюзій та усвідомлення беззмістовності свого існування (“нічого не досягнуто, нічого не переможено” [7, 126]) болісно ранили недосвідчену, вразливу дівчину. Її шукання припилися в одному з кафе Берліна. Колись безтурботна, епатажна й грайлива, а тепер ресторанна повія, Зина вчинила самогубство. Постріл у себе, точніше “в порожню, в просторінь, в нікуди” [7, 174], бо саме такою постала вона перед очима закоханого в неї Варецького, став логічним завершенням оманливих філософувань молодшої доньки Тихменєвих. Доля дівчини з ведмедиком, її трагічний фінал – подібний до Іфігенії та Маргарити Гете (сам автор проводить паралелі між цими літературними персонажами) – свідчить про неможливість розв’язання конфлікту між реальним та уявним життям в урбанізовану добу.

Київський текст у романі, як бачимо, представлений досить різносторонньо, але урбаністичний мотив автор доповнює й іншими містами, зокрема Москвою та Берліном. Безперечно, описи української мистецької столиці превалюють у творі, але, як зазначалося вище, в інтелектуальній прозі В. Домонтовича будь-яка деталь чи згадка несуть важливе смислове навантаження. Подорож до Москви, спонтанна й короткотривала (сама оповідь займає не більше п’яти сторінок) виявилася знаковою для Варецького. Автомобілі задимлювали “круті горбаті московські вулички” курявою, “отруюючи повітря бензиновим чадом і пронизуючи мозок диким дзюркотом сирен”, а сам киянин “знемагав від спеки розпечених на сонці кам’яниць і бруку” [7, 54]. Проте, як не дивно, саме тут в столиці Російської імперії, на Іполіта Миколайовича осяяло прозріння: з остаточною ясністю він “освідомив собі усю химерність своїх вигаданих уявлень” [7, 56]. “Я знову був тверезий і стриманий – описує свій стан герой. – Тільки в глибині душі лишилось почуття порожнечості та болючий сором від тих безглуздостей, що так багато я наробив їх за останній час” [7, 56]. Позбувшись “недуги”, вчитель вертається додому, в Київ, і “охолоджений” північною столицею, зав’язує (такі ж “прохолодні”) стосунки зі своєю колегою, вчителькою Мар’єю Іванівною.

Берлін, куди Варецький поїхав по заводських справах, представлений у романі ще менше, а точніше – локалізований у кафе-ресторані. У стародавньому європейському місті відбувся трагічний фінал життєвого шляху Зини Тихменєвої; звідси беруть початок подальші нещастя Іполіта Миколайовича (душевна травма і розрив заручин із “милою” Лесею Тихменєвою). І це знову не випадковість. Інтелектуаліст-Домонтович переніс своїх героїв у німецьке місто навмисно: історія закінчується там, звідки походить її символічний початок. Адже Зина – український прообраз (це неодноразово підкреслюється в романі) героїнь німецького культурного діяча Гете. Його Іфігенія і Маргарита – постаті так само трагічні й знакові, як і Зина Домонтовича. Вони ж бо усі постають уособленнями проблеми

місця і ролі жінки у світі чоловіків; вони втілюють ідею про свободу жінки обирати власну долю. Фатальна розв'язка їхніх життєписів відтепер набирає масштабного, не просто українського чи європейського, а загальносвітового значення – проблема емансипації жінки в суспільстві рубежу століть не може мати щасливого вирішення.

Слід вказати на ще одну деталь, котра дає влучні характеристики українській “буржуазній” та німецькій столиці. Варецький, мешканець стародавнього, видатного міста Києва почував себе у Берліні “як справжній провінціал” [7, 169]. Ймовірно, маргінальність самовизначення вчителя була результатом офіційного переносу в 1919 році статусу столиці нової більшовицької України з Києва до Харкова. А можливо така характеристика міста на Дніпрі, культурного центру українського мистецтва й науки спричинена була тим, що ця ж культура й письменство довгий час стояло осторонь загальносвітових тенденцій розвитку і тільки зараз, усвідомивши (не без “допомоги” письменників-модерністів) свою “провінціальність” активно прилучалось до західноєвропейських мистецьких надбань.

Твір В. Домонтовича, як бачимо, урбаністичний не лише міськими краєвидами, але й дійовими особами – вони всі мешканці великих міст і “носії” специфічного світогляду. Крім того, “в епіцентрі мистецького експериментування перебувають проблеми тогочасної науки, життя інтелігенції, взагалі – екзистенція цивілізованої людини” [4, 8], буття якої невід’ємне від бібліотек, театрів та метушні великих вулиць.

Таким чином, “київський” текст роману В. Домонтовича “Дівчина з ведмедиком” позначений дискурсом інтелектуалізму й трагічної абсурдності буття. Авторське прочитання тексту міста характеризується розумінням письменника його особливої ролі в історії вітчизняної культури як колиски наукової думки та загальнолюдського поступу. Семіотичний простір Києва у творі зберігає традиційні ознаки “святості”, “природності” й “богоугодності”, котрі вступають в гострий конфлікт до антигуманної філософії нової доби.

Література

1. Агеева В. Поетика парадокса : інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича / В. Агеева. – К. : Факт, 2006. – 432 с. – (Сер. “Висока полиця”).
2. Агеева В. Мовні ігри В. Домонтовича / В. Агеева // Домонтович В. Дівчина з ведмедиком : роман ; Болотяна Лукроза : оповідання та нариси. – К. : Критика, 2000. – С. 3–20.
3. Белімова Т. В. Інтертекстуальна основа художньої прози В. Домонтовича (на матеріалі романів “Дівчина з ведмедиком”, “Доктор Серасікус” та “Без ґрунту”) : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Т. В. Белімова. – К., 2005. – 19 с.
4. Боярчук О. М. Експериментальна проза 20-х років ХХ століття : жанрово-стильові модифікації (В. Домонтович, А. Любченко, М. Йогансен) : автореф. дис. ... канд. філол. наук / О. М. Боярчук. – К., 2003. – 20 с.
5. Гірняк М. О. Диверсифікація авторської свідомості в інтелектуальній прозі В. Домонтовича : автореф. дис. ... канд. філол. наук / М. О. Гірняк. – К., 2006. – 20 с.
6. Державин В. Три роки літературного життя на еміграції (1945–1947) // Українське слово : у 3 книгах. – К. : Рось, 1994. – Кн. 3. – С. 575–596.
7. Домонтович В. Дівчина з ведмедиком : роман ; Болотяна Лукроза : оповідання та нариси / В. Домонтович. – К. : Критика, 2000. – 416 с.

8. Мариненко Н. В. Види і функції літературних запозичень у романах В. Домонтовича / Н. В. Мариненко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2004. – № 634. – Вип. 41. – С. 308–311.
9. Словарь символов и знаков / [авт.-сост. В. В. Адамчик]. – М. : АСТ ; Мн. : Харвест, 2006. – 240 с.
10. Тарнавський Ю. Темна сторона місяця / Ю. Тарнавський // Критика. – 2000. – Ч. 7–8. – С. 4–11.
11. Ушневич-Штанько С. Е. Романи Віктора Домонтовича в контексті української інтелектуально-психологічної прози : особливості художнього мислення : автореф. дис. ... канд. філол. наук / С. Е. Ушневич-Штанько. – Івано-Франківськ, 2009. – 19 с.
12. Цимбал Я. Привиди урбанізму : [урбаністична тема в поезії В. Свідзінського] / Я. Цимбал // Критика. – 2007. – Ч. 4 (114). – С. 27–29.
13. Черненко О. Аналіза світоглядних принципів у прозі В. Домонтовича : [текст] / О. Черненко // Сучасність. – 1994. – № 5. – С. 107–113.

Анотація

Автор досліджує особливості “київського” тексту української літератури на прикладі інтелектуального роману В. Домонтовича “Дівчина з ведмедиком”. Текст міста у творі позначений болісним конфліктом маргінальності, який слід розуміти як результат заперечення філософією нової доби “святої” природи міста. Сам же “київський” текст В. Домонтовича тяжіє до збереження ознак гармонійного, благословенного простору і протистоїть деструктивним впливам оточуючого світу.

Ключові слова: “київський” текст, модернізм, маргінальність, святе місто.

Аннотация

Автор исследует особенности “киевского” текста украинской литературы на примере интеллектуального романа В. Домонтовича “Девчина з ведмедиком”. Текст города в произведении отмечен болезненным конфликтом маргинальности, который следует воспринимать как результат отрицания философией нового времени “святой” природы города. Сам же “киевский” текст В. Домонтовича тяготеет к сохранению признаков гармоничного, благословенного пространства и противостоит деструктивным влияниям окружающего мира.

Ключевые слова: “киевский” текст, модернизм, маргинальность, святой город.

Summary

The author searches the specialties of the text of Kyiv of Ukrainian literature in the intellectual novel “The girl with the bear” by V. Domontovych. Text of the city is indicated by the painful conflict of the marginality as the result of denying the philosophy of a new time the “sacred” nature of the city. The text of Kyiv by V. Domontovych is intend to keep features as the harmonious, blessed space and opposes the destructive effect of the world.

Keywords: text of Kyiv, modernism, marginality, holy city.

УДК 821.135.1:091“14/17”

Ненковска Л.Г.,

докторант,

Софийски университет “Св. Климент Охридски”

БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ СИМВОЛИКАТА НА ОБРАЗНИТЕ ИНИЦИАЛИ В ГРУПА РУМЪНСКИ РЪКОПИСИ

В тази статия се представя прочит на символиката на някои изображения от орнаменталната украса на няколко средновековни ръкописа, създадени в